

Historyczne tendencje faryzeizmu sięgają okresu, kiedy Żydzi powrócili z niewoli babilońskiej i rozpoczęli odbudowę gminy jerozolimskiej. Trzeba jednakże stwierdzić, że religijna partia faryzeuszów wyrosła historycznie w zorganizowanym charakterze jako oddzielne stronnictwo w związku z powstaniem machabejskim w II wieku p.n.e. Tradycje rozwoju świeckiego ruchu nauki Tory sięgają więc okresu perskiego w historii Palestyny i były kontynuowane w okresie hellenistycznym i rzymskim. Chociaż właściwa historia ruchu faryzejskiego rozciąga się od czasów powstania machabejskiego do okresu klęski powstania żydowskiego z lat 66—73 n.e., to jednak wydaje się konieczne nakreślenie poprzedzających ją tradycji protofaryzejskich. Należy przy tym wskazać na fakt, że rola historyczna faryzeizmu sięga znacznie dalej, niż czasy klęski powstania w 70 roku n.e., gdyż to właśnie faryzeusze dali impuls do odrodzenia judaizmu i obrony żydowskich tradycji narodowo-religijnych. Oto próba rekonstrukcji głównych etapów faryzeizmu.

Okres perski (538—331 p.n.e.)

Powrót Żydów i odbudowa Świątyni jerozolimskiej rozpoczęły okres historii Palestyny nazwany „epoką drugiej Świątyni”. Formowanie się odrodzonej gminy jerozolimskiej poświadczają przekazy źródłowe. Czasy te zaznaczyły się reformami religijnymi Ezdrasza i Nehemiasza. Pomimo perskiego zwierzchnictwa odrodzenie religijno-moralne narodu żydowskiego dało mu poczucie odrębności i stanowiło punkt wyjścia do uzyskania szerokich swobód religijnych. Na gruncie odrodzonego Prawa żydowskiego (Tora) wyrastał wówczas judaizm, uosobienie sakralnego charakteru cywilizacji żydowskiej.

Trudno jest odtworzyć ówczesne stosunki w gminie jerozolimskiej, gdyż relacje biblijnych ksiąg Ezdrasza i Nehemiasza nie stanowią ciągłej historii, lecz są cyklem epizodycznych wydarzeń od czasów dekretu króla perskiego Cyrusa Wielkiego (538 r. p.n.e.) do okresu działalności Nehemiasza, prawdopodobnie namiestnika prowincji judzkiej. Wydaje się, że prowincja judzka pod perskim protektoratem zapewniła sobie dużą autonomię, była typem satrapii z teokratyczną władzą kapłanów jerozolimskich. Józef Flawiusz pisze, że pozycja kapłańskiej arystokracji często ulegała pewnemu osłabieniu. Sytuacja polityczna Palestyny nie sprzyjała rozwijaniu idei mesjanistycznych, których ostatecznym celem była odbudowa Izraela. Nastąpił upadek żydowskiego profetyzmu, czemu towarzyszyły przemiany, w wyniku których mniej rygorystycznie przestrzegano nakazów Tory.

Rozdwojenie funkcji liturgicznych w Świątyni od studiów Tory dało w efekcie rozwój świeckich nurtów egzegetycznych. Uchwycenie początków tego procesu jest trudne, gdyż Józef Flawiusz i źródła talmudyczne milczą na ten temat. Współcześni uczeni określają nazwę nowej grupy badaczy Pisma jako „soferim”, którzy wydają się protoplastami późniejszych faryzeuszów. T. Herford wskazuje natomiast na związek uczonych w Prawie z instytucją „Wielkiej Synagogi”.

Badacz ten zauważył, że literatura rabinistyczna nie rozróżnia „soferim” i uczonych z „Wielkiej Synagogi”, co pozwala jego zdaniem wzajemnie ich utożsamiać.

Pierwsze tendencje późniejszego ruchu faryzejskiego przyniosły w rezultacie obowiązek nauczania Tory i posłuszeństwa temu, co ona nakazywała. Charakter źródeł i opracowań naukowych, w których nie odnotowano odnośnych faktów, pozwala stwierdzić jedynie, że „soferim”, czyli uczeni w Prawie nie angażowali się do polityki prowincji judzkiej, a tę przecież w ramach teokracji rządów kierował arcykapłan Świątyni. Trzeba wspomnieć, że polityka separacji od sąsiednich krajów znalazła wyraz prawdopodobnie w izolacji Żydów od Samarytanów. W takiej sytuacji judaizm wkroczył w następny etap swojego rozwoju, bowiem od drugiej połowy IV wieku p.n.e. wskutek zwycięskich podbojów Aleksandra Wielkiego runęła potęga monarchii perskiej Achemenidów, a Żydzi byli zmuszeni do obrony własnych tradycji i religii przed wpływami hellenizmu.

Okres hellenistyczny (panowanie Lagidów-Ptolemeuszy i Seleucydów 330—164 p.n.e.)

Okupacja Palestyny przez wojska macedońsko-greckie pogłębiła rozdziewiek między wyznawcami religii żydowskiej z Judei i Samarii. Należy zaznaczyć nasilanie się tendencji separatystycznych, w wyniku których Judea ze Świątynią w Jerozolimie stała się centrum judaizmu, zaś Samaria podlegała zwierzchnictwu namiestnika macedońskiego i stąd ulegała wpływom hellenistycznej kultury. Tolerancyjna polityka religijna Macedończyków pozwoliła Żydom na skrupulatne przestrzeganie Prawa i umocniła pozycję „soferim”. Stwierdzono, że po działalności Ezdrasza, w łonie „Wielkiej Synagogi” w IV wieku p.n.e. zaznaczyły się dwie tendencje. Jedna z nich wywodząca się z tradycji kapłanów jerozolimskich utrzymywała, że tylko pisany tekst Tory jest obowiązujący dla wiernych, natomiast ówcześni świeccy uczeni „soferim” rozwijali ustną interpretację Pięcioksięgu, co doprowadziło w konsekwencji do uzupełnienia Tory przekazami ustnej tradycji. Tu prawdopodobnie tkwią początki późniejszych ruchów religijnych, kapłańskich saduceuszów oraz uczonych w Prawie, faryzeuszów.

W czasach wojen Diadochów, czyli następców Aleksandra Wielkiego o sukcesję, źródła nie potwierdzają również aktywności politycznej uczonych w Piśmie. Sytuację zmieniły tzw. wojny syryjskie, czyli walki egipskich Ptolemeuszy i syryjskich Seleucydów o Palestynę. Stuletni okres panowania Ptolemeuszy (w latach 301—198 p.n.e.) ożywił aktywność gminy jerozolimskiej. Wówczas to przesiedliło się do Egiptu wiele tysięcy Żydów, gdzie powstawały żydowskie kolonie w miastach, jako że diaspora żydowska separowała się od obcych, mimo iż stosunek Ptolemeuszy do emigrantów był tolerancyjny. Historyk żydowski Józef Flawiusz napisał, że z inicjatywy Króla Ptolemeusza II Filadelfosa (283—246 p.n.e) podjęto starania nad tłumaczeniem Pięcioksięgu z j. hebrajskiego na grekę. Relacja Flawiusza poddawana jest krytyce, nie mniej odrębność życia diaspory mogła sprzyjać takim przedsięwzięciom, ale była

ona także powodem rodzącego się antysemityzmu, oo podkreśla W. Grundmann. Grecki przekład Pisma świętego był dziełem, jak pisze Flawiusz, „siedemdziesięciu starszych”, których należy utożsamiać z uczonymi w Prawie, „soferim”.

R. T. Beckwith utożsamia dzieje protoplastów faryzeuszów z instytucją „Wielkiej Synagogi”, świadectwem czego jest tradycja rabinistyczna. Zgromadzenie to skupiało wtedy świeckich „starszych ludu” i było poświęcone studiowaniu i nauczaniu Tory.

I w tym wypadku można skojarzyć owych „starszych ludu” z relacji Flawiusza z „soferim” doby hellenistycznej. W Palestynie doszło wtedy do rozdźwięku między nauką Tory a praktykami religijnymi narodu. Zobojętnienie ludu wobec nakazów Prawa było wynikiem silnego wpływu wierzeń hellenistycznych.

Początkowo tolerancyjna polityka Seleucydów wobec Judei za czasów Antiocha III Seleukosa (187—175 p.n.e.) przyniosła przywileje. Seleucydzi kierowali się jednak racjami stanu, bowiem zależało tej dynastii na zabezpieczeniu granicy Palestyny zagrożonej od strony Egiptu, nie zaś względami poszanowania religii żydowskiej. Już rządy Antiocha IV Epifanesa (175—164 p.n.e.) przyniosły nasiloną akcję hellenizacji Judei. Odtąd faryzeusze zaczynają się pojawiać na tle historii Palestyny w sposób dobitny, chociaż nie stanowią jeszcze zorganizowanego ruchu.

Sytuacja polityczna i nasilona hellenizacja dokonały podziału Żydów na dwa odłamy: prohellenistyczny i przeciwny, dążący do zachowania odrębności. Niezręczna polityka Antiocha IV Epifanesa doprowadziła do dalszej polaryzacji stanowisk w łonie judaizmu. Już wówczas zaczęły powstawać załączki religijnego ruchu chasidim, czyli pobożnych, broniących podstaw odrębności religijnej Żydów. Zaburzenia wewnątrz gminy jerozolimskiej spowodowały bezpośrednią interwencję Antiocha IV w 168 roku p.n.e. Złupiono wtedy Świątynię jerozolimską, zaś sam władca wkroczył do najświętszego miejsca, Przybytku[^], „Święte Świętych”. Doszło do kontrakcji chasidim i do zaostren^{Misytua-}cji w kraju. Wielu z nich stało się ofiarami rzezi dokona^{ig|@}przez wojska panującego monarchy.

Bezpośrednim wyzwaniem dla prawowiernych Żydów było zniesienie przywilejów przysługujących gminie jerozolimskiej, a nade wszystko wprowadzenie zakazów odnoszących się do praktyk religijnych. Antioch IV postanowił wprowadzić do Jerozolimy kult Zeusa Olimpijskiego, pod którego postacią miano czcić jego samego. Historyk Flawiusz, sam przecież faryzeusz, pisze o tej profanacji Świątyni z oburzeniem: „A wzniosłszy na ołtarzu świątyni ołtarz pogański, król zabił na nim wieprze spełniając ofiarę nieprawą i obcą religii Judejczyków”.

Szczególnie dotkliwy był dla chasidim zakaz obrzezowania, rozumiany przez Żydów jako symbol przymierza Izraela z Bogiem Jahwe. Represje Antiocha doprowadziły do radykalizacji nastrojów wśród Żydów broniących Tory. Doszło do wybuchu powstania machabejskiego, z chasidim na czele.

Okres powstania i panowania Machabeuszów (167—134 p.n.e.)

Pomimo krwawych represji króla Antiocha IV Judejczycy byli gotowi na wszystko w obronie Prawa i tradycji, a duchowymi przywódcami narodu byli uczeni w Prawie, „soferim”. E. Dąbrowski wskazuje, że to oni poparli Machabeuszów w realizacji ich programu religijnego, a Biblia dowodzi, że dali oni przykład męstwa w wyznawaniu wiary w czasie prześladowań. Wybuch powstania zainicjowała zbrojna akcja kapłana Matatiasza i powiązanych z jego rodziną chasidim. Postawa takich bohaterów jak Matatiasz i jego synowie dowodzi, że patriotyczne tendencje ruchu „pobożnych” miały istotny wpływ na społeczeństwo żydowskie.

Wydaje się, że religijno-patriotyczny ruch chasidim stanowi ostatnie ogniwo, z którego rozwinęło się stronnictwo faryzeuszów. Wielu uczonych podkreśla rolę „pobożnych” jako głównej siły politycznej powstania Machabeuszów. Stoczyli oni walki, których rezultatem było wyzwolenie Jerozolimy i przywrócenie żydowskiego kultu w Świątyni (lata 167—164 p.n.e.). W rezultacie sukcesów powstania Antioch IV nadał Żydom prawo wolności religijnej. W tym momencie chasidim uznali, że ich cele walki zostały osiągnięte i odmówili dalszego poparcia, kiedy Alkimmus został wybrany arcykapłanem w 162 roku p.n.e. Zależało im bowiem wyłącznie na możliwości swobodnego praktykowania religijnego.

Tymczasem Machabeusze mieli dalekosiężne plany o charakterze polityczno-niepodległościowym, w których zakładali oni uzyskanie także wolności politycznej i w konsekwencji wskrzeszenie państwa Dawida. Było to odbiciem idei mesjanistycznych nowej dynastii kreującej siebie na władców przyszłego państwa żydowskiego. Nadzieje chasidim doznały wielu ciosów, o czym świadczą przekazy Flawiusza. Prześladowanie chasidim ze strony arcykapłana Alkimmusa ponownie sprawiły, że poparli oni powstanie. Józef Flawiusz właśnie w tym okresie wymienia po raz pierwszy stronnictwa religijne Żydów, wśród nich faryzeuszów. Stąd uczeni snują hipotezę o wzajemnych relacjach pomiędzy chasidim a partią faryzeuszów. Determinacja, z jaką walczyli chasidim o wolność religijną i umocnienie etnarchii machabejskiej, pozwala wyciągnąć wniosek, że mogli oni być ekstremistami powstającego stronnictwa faryzeuszów.

K. Schubert podkreśla, że duże znaczenie dla ówczesnego życia politycznego Palestyny miał rozłam wśród chasidim. Decydującą rolę odegrał fakt, że Jonatan Machabeusz objął godność arcykapłana w 152 r. p.n.e. wbrew zasadom następstwa tronu w Świątyni jerozolimskiej. J.

Wolski pisze, że tylko część chasidim uznała Jonatana za arcykapłana, pozostali „pobożni” odrzucili ten wybór i opuścili Jerozolimę, udając się na Pustynię Judzką, gdzie w Qum- ran nad M. Martwym założyli wspólnotę esseńczyków. Pozostała część chasidim dała początek stronnictwu faryzeuszów, którzy stali się świeckimi badaczami i komentatorami Pisma.

Okres panowania Hasmoneuszów (134—40 p.n.e.)

Sukcesję po rodzie Machabeuszów w Judei objął Jan Hirkan (134—104 p.n.e.). Jego rządy przyniosły umocnienie sytuacji wewnętrznej i rozpoczęcie forsownego programu prozelityzmu wobec Samarii i Idumei. Sukcesy w dziedzinie polityki zagranicznej nie harmonizowały jednakże ze stosunkami w samej gminie jerozolimskiej. Król Hirkan był uczniem i zwolennikiem najmocniejszej partii żydowskiej faryzeuszów, potwierdza to historyk Flawiusz. Rygorystyczna postawa religijna faryzeuszów doprowadziła do konfliktu z monarchą. Zażądali oni rozdziału pomiędzy funkcją arcykapłana a władzą polityczną. Zatarg między faryzeuszami a królem Hirkanem był jedynie pretekstem do otwartej krytyki jego polityki ekspansywnych podbojów. Wystąpienie faryzeuszów pod wodzą Eleazara ben Poiry odwróciło polityczne sympatie króla od faryzeuszów ku arystokracji, saduceuszom. Znalazło to swój wyraz w późniejszej tradycji talmudycznej. Panowanie Hirkana, jak uważa G. Ricciotti, nie przyniosło stabilizacji stosunków religijnych w Judei.

Faryzeusze kontynuując misyjne dzieło pacyfistycznych chasidim, w trosce o wypełnianie Prawa, również nie nadawali się do rządzenia państwem w prohellenistycznych warunkach. Odtąd stosunki stronnictwa i monarchii układały się antagonistycznie. Dowodzi tego panowanie króla Antygona I, który kontynuował wrogi stosunek do faryzeuszów. Za czasów Aleksandra Janneusza (103—76 p.n.e.) doszło do dalszego rozłamu pomiędzy władzą arcykapłana i króla, zaś sama monarchia przybierała cechy hellenistycznego państwa despotycznego. To lekceważenie czynnika religijnego przez króla na rzecz ekspansywnej polityki zaostrzyło konflikt z faryzeuszami. Relacje źródeł ukazują tło sporu króla i przywódcy stronnictwa, Szymona ben Szetach, z powodu uchybienia w liturgii przez króla w czasie świąt. Doprowadziło to do otwartego buntu faryzeuszów w latach 94—88 p.n.e. Jak pisze Flawiusz, król stłumił bunt, a faryzeusze „w liczbie ośmiu tysięcy umknęli nocą i aż do końca życia Aleksandra przebywali na wygnaniu”.

Racje stanu okazały się silniejsze od osobistej niechęci, więc król nakazał królowej Aleksandrze Salome pogodzenie się z faryzeuszami i zapewnienie im wpływu na sprawy państwa. Siła polityczna partii mogła zjednać życzliwy stosunek narodu do władzy Hasmoneuszów, stąd okres jej rządów (76—67 p.n.e.), to „złoty wiek” w dziejach faryzeuszów. Kontynuacja walki mogła bowiem grozić państwu wojną domową, a dynastii upadkiem. Talmud poświadcza związki pokrewieństwa królowej Salome z liderem stronnictwa, Szymonem ben Szetach.

Był to zwrotny punkt w ich historii, gdyż stronnictwo weszło do Sanhedrynu i narzuciło państwu swój program ideologiczny. Sytuacja w państwie judzkim sprowadziła się wówczas do nominalnych rządów królowej, podczas gdy faktyczną władzę sprawowali faryzeusze, co poświadcza Flawiusz. Przywódcy stronnictwa powrócili z emigracji z czasów Janneusza i objęli czołową rolę w zreorganizowanym Sanhedrynie (m. in. Juda ben Tabbaj, Jozue Perahiah, Nittaj Arbelita). Faworyzowanie tej partii w polityce wzbudziło nawet pewne protesty opozycji, gdyż faryzeusze uczynili z judaizmu filar państwowości żydowskiej, bezwzględnie podporządkowany nakazom Prawa. Dlatego Tora stała się swoistą „konstytucją” Izraela, gdyż regulowała prawne aspekty życia całej Judei.

Rozgrywki o tron po śmierci królowej Salome wyznaczały przebieg historii schyłkowego okresu panowania dynastii hasmonejskiej w Judei. Interweniował w nich początkowo Idumejczyk Antypater, zaś w 63 roku p.n.e. do sprawy włączył się rzymski wódz Pompejusz, który przybył do Damaszku celem rozstrzygnięcia sporu pretendentów. Oprócz poselstw Hirkana II i Arystobula II przybyła także delegacja stronnictwa faryzeuszów. Ci ostatni domagali się od Pompejusza likwidacji monarchii Hasmoneuszów i przywrócenia w Judei rządów teokratycznych. Józef Flawiusz pisze, że godzili się 'oni na obce panowanie nad Judeą za cenę zwierzchniej władzy arcykapłana. Poparcie Antypatry dla Hirkana II sprawiło, że jego racje zyskały aprobatę Pompejusza. Jak jednak sugeruje J. Wolski, Pompejusz, aby zjednać sobie poparcie wpływowych faryzeuszów, nadał Hirkanowi II jedynie tytuł arcykapłana. Monarchia uległa więc likwidacji na rzecz systemu ustrojowego z epoki perskiej, Palestyna podlegała odtąd namiestnikowi Rzymu w Syrii.

O nastawieniu faryzeuszów do monarchii mówi Psalm Salomona z I wieku p.n.e., w którym przepowiadano niszczycielski wyrok na Hasmoneuszów. H. Bengtson utrzymuje, że zarządzenia Pompejusza były kompromisem między racjami obu kandydatów do tronu i partii faryzeuszów. W samych księgach faryzejskich widziano upadek Jerozolimy i dynastii hasmonejskiej jako karę Opatrzności za „bezbożność” Hasmoneuszów. Wyrazem tego są słowa wspomnianego Psalmu Salomona.

Dalsza historia Judei dowodzi rosnącego znaczenia politycznego Idumejczyka Antypatry, który w rzeczywistości kierował polityką kraju. Wzrastająca samowola jego syna Heroda, namiestnika Galilei, wywołała oburzenie faryzeuszów, którzy sprzeciwili się łamaniu przez niego nakazów Prawa. Herod oskarżony przez faryzeusza Szeaję, musiał ustąpić z Jerozolimy, gdyż „uczeni w Prawie” reprezentowali poważną siłę polityczną nawet wobec potężniejszych od siebie i byli wrogo usposobieni do Idumejczyków. Wobec wewnętrznych walk w Judei, Herod udał się do Rzymu, gdzie dzięki poparciu triumwirów senat rzymski zatwierdził jego nominację na króla Judei. Śmierć Antygona ostatniego z rodu zakończyła okres panowania Hasmoneuszów.

Antagonizm faryzeuszów do dynastii hasmonejskiej był religijnej natury. Twierdzenia faryzeuszów o religijnych przyczynach upadku tej dynastii w 63 roku p.n.e. pod okupacją rzymską dowodzą, że Rzym wyznaczył tej wpływowej religijno-politycznej partii istotną rolę w swoim planie podboju Judei. Stąd faryzeusze jako ówcześni duchowi przywódcy narodu stanowili instrument rzymskiej polityki imperialnej.

Okres rządów Heroda Wielkiego i jego następców (ok. 40 p.n.e. —66 n.e.)

Herod rozpoczął rządy od represji i prześladowań przeciwników politycznych (w latach 40—4 p.n.e.). Flawiusz pisze jednak, że faryzeusze pod kierunkiem uczonych Abtaliona i jego ucznia Szemmaja, zaskarbili sobie łaskę króla, gdyż doradzali Żydom poddanie Jerozolimy Herodowi. Abtalion i Szemmaj objęli przywództwo w Sanhedrynie. Nauki obu uczonych wskazują na tendencje, jakie zwyciężyły w stronnictwie, jako że faryzeizm odwrócił się od spraw polityki, zwracając się ku badaniom Pisma. Prohelleńskie sympatie Heroda wywołały sprzeciwy ortodoksyjnych Żydów, a nawet przygotowywano spiski na życie króla. Herod licząc się ze znaczeniem faryzeuszów sprawił, że Jerozolima stała się centrum judaizmu, w tym celu rozbudował Świątynię. Mimo to, faryzeusze gardzili tym „idumejskim” uzurpatorem, chociaż byli wśród nich tendencje umiarkowane, nakazujące poddanie się z pokorą jego rządów.

Herod obrażał religijne uczucia Żydów, stąd doszło do szeregu konfliktów, a nawet jawnych demonstracji. Flawiusz pisze: „Gdy cały naród złożył przysięgę wierności cesarzowi i swemu królowi, oni tylko, a było ich ponad sześć tysięcy, przysięgi odmówili”. Herod wbrew oczekiwaniom skazał faryzeuszów jedynie na karę grzywny. Byli oni jedyną siłą polityczną w narodzie żydowskim, z którą musieli się liczyć nawet Rzymianie. Konflikty Heroda z faryzeuszami osiągnęły szczytowy punkt na wieść o domniemanej śmierci króla. Nauczyciele Pisma, Juda i Matatiasz, wykorzystując nakaz Prawa żydowskiego zakazujący czynienia wizerunku istot żywych, nakłonili młodzież do zerwania złotego orła rzymskiego zawieszonego u wejścia do Przybytku jako dar świąteczny Heroda. W konsekwencji doszło do rewolty faryzeuszów krwawo stłumionej przez króla. Śmierć i pogrzeb Heroda dostarczyły pretekstu spiskowcom do kolejnych wystąpień.

W czasach Heroda rozwinęły się szkoły rabiniczne, nadając kierunek głównym nurtom egzegezy Prawa żydowskiego. Odnowa judaizmu dokonywała się w dwóch kierunkach. Konserwatywne oblicze reprezentowała szkoła Szemmaja, skupiająca patrycjuszowskie kręgi głównie z prowincji. Umiarkowany charakter prezentowała szkoła Hillela, który gromadził miejskich plebejuszy. Dokonania tych dwóch szkół rabinicznych w rozwoju nauki Tory wyznaczyły kierunek ideologicznego programu faryzeuszów. Judea w okresie rządów następców Heroda i władzy rzymskich prokuratorów była widownią licznych niepokojów społecznych, w wyniku których stawała się upadającą prowincją rzymską. Cechą charakterystyczną tego okresu była radykalizacja nastrojów wrogości do Rzymian i ich kolaborantów, herodian.

Powstało wówczas radykalne skrzydło faryzeuszów tzw. zeloci, czyli gorliwi. To antyrzymskie ugrupowanie zaznaczyło swoją obecność w czasie buntu Żydów wobec spisu ludności Judei za konsula Kwiryniusza (6 r. n.e.). Natomiast faryzeusze wywierali duży wpływ na rządy Sanhedrynu w czasach apostołskich. Z inicjatywy stronnictwa król Herod Agryppal (41—44 n.e.) wszczął prześladowanie chrześcijan. Polityka Agryppy I była wyrazem nasilonych tendencji prozelityzmu wśród faryzeuszów.

Rządy rzymskich prokuratorów spowodowały dalszy rozkład społeczeństwa żydowskiego i wzrost antagonizmów w Judei. Wobec prorzymskiej postawy saduceuszów i radykalizmu zelo-tów, faryzeusze zostali zepchnięci na pozycje „umiarkowanych”. Nie byli oni w stanie zapanować nad wzburzonymi masami i przeciwdziałać terrorowi zelotów.

Okres wojny żydowskiej i upadku Świątyni (66—73 n.e.)

W tak napiętej sytuacji drobny incydent, jakiego dopuścił się prokurator Florus (64—70 n.e.), stał się powodem wybuchu powstania żydowskiego przeciwko rzymskiej okupacji Judei. Przywództwo w powstaniu objęli radykalni zeloci, którzy odrzucili faryzejską politykę ugody. Uczestnikiem wojny żydowskiej był historyk Józef Flawiusz, który dowodził walkami powstańców w Galilei, zaś po klęsce w niewoli współpracował z Rzymianami. / Wydaje się, że jego stosunek do tej wojny ilustruje stanowisko faryzeuszów, którzy odnosili się do starcia zbrojnego z wyczekiwaniem. Nierówna walka zakończyła się upadkiem Świątyni i klęską całego powstania. Zagładzie ulegli również kapłani, lewici zajmujący się liturgią kultu świątynnego, w wyniku represji// Rzymian i walk bratobójczych.

Klęska powstania stanowiła bezpośrednie zagrożenie dla dalszego rozwoju judaizmu. Ugrupowanie saduceuszów straciło swoje znaczenie całkowicie, podobnie stronnictwo esseńczyków mimo, iż odosobnione zostało również rozbite przez wojska Wespazjana. Los ten podzieliły radykalne odłamy faryzejskie, zelotów i sykaryjczyków. Zatem klęska roku 70 n.e. przyniosła upadek wszystkich partii religijnych Żydów.

Jaka była rola stronnictwa faryzeuszów? Okazało się ono wierne mozaizmowi w czasie i po powstaniu. Trudno wyobrazić sobie, co stałoby się z duchowym rozwojem religii możeszowej i autorytetem Tory, gdyby nie wysiłek faryzejskich uczonych w Prawie — rabinów. Stali się oni wówczas jedynymi autorytetami religijnymi w Judei. Przodownictwo w stronnictwie objął rabbi Johanan ben Zakkaj, któremu Rzymianie pozwolili założyć w 68 roku n.e. żydowską akademię teologiczną w Jamnii (Jabne). Pełniła ona de facto rolę zlikwidowanej żydowskiej rady Sanhedrynu, chociaż miała funkcje organu sądowniczego w gminie jerozolimskiej. Uczeń

Dzieje faryzeuszów na tle historii Palestyny

Wpisany przez Issaak Kohn

Niedziela, 22 Grudzień 2013 10:29 - Zmieniony Poniedziałek, 23 Grudzień 2013 07:46

wPrawie, faryzeusze, pod kierunkiem rabiego Akiby ben Józefa dokonali kodyfikacji tradycji rabinicznej w Talmudzie. W tym tkwi dziejowe znaczenie faryzeuszów w hi-storii Palestyny, jako obrońców i odnowicieli judaizmu. Położyli oni bowiem pod religię mpżeszową najtrwalsze fundamenty, które przetrwały zburzenie Świątyni w Jerozolimie.

Issaak Kohn